

Sygn. akt XV Ca 952/18

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Paweł Soliński

Sędziowie: SSO Anna Paszyńska-Michałowska (spr.)

SSO Michał Wysocki

Protokolant: st. sekr. sąd. Ewelina Plank-Fabiś

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 stycznia 2019 r. w P.

sprawy z wniosku R. C. i A. C.

przy udziale (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w S.

z dnia 8 marca 2018 r.

sygn. akt I Ns 1245/13

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

1. oddalić wniosek;

2. kosztami postępowania obciążyć wnioskodawców, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu, ustalając, że koszty zastępstwa prawnego należne są w stawce minimalnej;

II. zasądzić od wnioskodawców na rzecz uczestnika kwotę 320 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Anna Paszyńska-MichałowskaPaweł SolińskiMichał Wysocki

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym w dniu 6 listopada 2013 r. do Sądu Rejonowego w S. wnioskodawcy A. i R. małż. C. domagali się:

- ustanowienia służebności przesyłu na nieruchomościach gruntowych obejmujących działki nr (...), położonych w miejscowości O., ul. (...), dla których Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgi wieczyste nr (...), na rzecz przedsiębiorcy (...) sp. z o.o. w P., której treścią jest znoszenie istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod powierzchnią tej nieruchomości urządzeń przesyłowych w postaci słupa linii energetycznej lub ich instalacji oraz prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji, remontów,

modernizacji urządzeń przesyłowych lub ich instalacji, wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem,

- zasądzenia od uczestnika na rzecz wnioskodawców tytułem odpowiedniego wynagrodzenia za ustanowienie służebności kwoty 3.000 zł rocznie, płatnej do 31 stycznia za każdy rok z góry, przy czym za 2013 r. płatność nastąpi do dnia 31 grudnia 2013 r.,

- zasądzenia od uczestnika na rzecz wnioskodawców zwrotu kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, że na terenie nieruchomości opisanych w żądaniu wniosku, a stanowiących własność wnioskodawców, znajdują się dwa słupy oraz instalacja przesyłowa energetyczna, której właścicielem i użytkownikiem jest uczestnik postępowania (...) sp. z o.o. w P.. Pismem z dnia 20 czerwca 2013 r. wnioskodawcy wezwali uczestnika do dobrowolnego ustanowienia w drodze umowy odpłatnej służebności przesyłu, proponując rekompensatę na rzecz wnioskodawców w kwocie 3.000 zł rocznie. Na złożone pismo wnioskodawcy nie uzyskali żadnej odpowiedzi. Tym samym konieczne jest sądowe ustanowienie służebności przesyłu.

W odpowiedzi na wniosek uczestnik (...) sp. z o.o. w P. wniósł o oddalenie wniosku w całości oraz zasądzenie na rzecz uczestnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na wniosek uczestnik wskazał, że przez nieruchomość wnioskodawców obejmującą działki nr (...) w miejscowości O. przebiega linia niskiego napięcia nn 0,4 zasilana ze stacji transformatorowej (...) nr (...), która pobudowana została w 1964 r., a następnie zmodernizowana w 1982 r. Wskazane urządzenia zasilane są z (...) W.. Od czasu wybudowania i podłączenia linii do sieci, urządzenia te są czynne oraz były i są przez uczestnika (poprzednika prawnego uczestnika) eksploatowane i konserwowane. Uczestnik korzysta z nieruchomości wnioskodawców w zakresie korzystania z urządzeń przesyłowych w sposób odpowiadający służebności przesyłu. Uczestnik podniósł w związku z powyższym zarzut zasiedzenia prawa służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu/prawa służebności przesyłu, polegającego na trwałym korzystaniu z urządzeń elektroenergetycznych linii niskiego napięcia nn 0,4kV znajdującej się na nieruchomości wnioskodawców, działki (...) w miejscowości O., dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgi wieczyste nr (...), które to urządzenia zmodernizowane zostały w latach 80-ych (w 1982 r.), w związku z czym zasiedzenie nastąpiło: - na rzecz poprzednika prawnego uczestnika z końcem 2002 r., przy założeniu dobrej wiary, ewentualnie - na rzecz uczestnika z końcem 2012 r., przy założeniu złej wiary. Uczestnik przedstawił też rozważania wskazujące na spełnienie przesłanek zasiedzenia służebności, tj. posiadania, jego przeniesienia, dobrej wiary. Dodatkowo, odnosząc się do żądania wniosku uczestnik zakwestionował kwotę wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu, jakiej domagali się wnioskodawcy, uznając ją za zawyżoną. Wskazał nadto, że żądanie wniosku stanowi nadużycie prawa podmiotowego jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa.

Postanowieniem z dnia 8 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w S.:

1. ustanowił służebność przesyłu na rzecz (...) spółki z o.o. w P. na nieruchomości położonej w O., dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą (...), polegającą na prawie przechodu i przejazdu, eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, napraw, konserwacji, modernizacji, remontów, usuwaniu awarii lub wymianie urządzeń w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania linii energetycznej 0,4 kV posadowionej na tej nieruchomości, ujętej w opinii biegłego geodety G. Ś. z dnia 7 maja 2017 r. w wariantcie 1., stanowiącej integralną część postanowienia,

2. zasądził od uczestnika postępowania solidarnie na rzecz wnioskodawców kwotę 8.753,30 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowioną w punkcie 1. służebność,

3. ustanowił służebność przesyłu na rzecz (...) spółki z o.o. w P. na nieruchomości położonej w O., dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą (...), polegającą na prawie przechodu i przejazdu, eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, napraw, konserwacji, modernizacji, remontów, usuwaniu awarii lub wymianie

urządzeń w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania linii energetycznej 0,4 kV posadowionej na tej nieruchomości, ujętej w opinii biegłego geodety G. Ś. z dnia 7 maja 2017 r. w wariantcie 1., stanowiącej integralną część postanowienia,

4. zasądził od uczestnika postępowania solidarnie na rzecz wnioskodawców kwotę 11.562 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowioną w punkcie 3. służebność,

5. zasądził od uczestnika postępowania solidarnie na rzecz wnioskodawców kwotę 3.040 zł tytułem kosztów postępowania,

6. nakazał ściągnąć od uczestnika postępowania na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w S. kwotę 6.950,72 zł tytułem kosztów sądowych.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy poprzedził dokonaniem następujących ustaleń faktycznych:

Wnioskodawcy A. C. i R. C. są współwłaścicielami nieruchomości położonych w O., dla których Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgi wieczyste nr (...). Ww. nieruchomości wnioskodawcy nabyli na podstawie warunkowej umowy sprzedaży stwierdzonej aktem notarialnym z dnia 27 sierpnia 2008 r., rep. (...) oraz umowy sprzedaży stwierdzonej aktem notarialnym z dnia 27 sierpnia 2008 r., rep. (...). W chwili zawierania przedmiotowych umów ww. nieruchomości nie były obciążone żadnymi ciężarami, ograniczeniami i hipotekami.

Przez ww. nieruchomości przebiega linia niskiego napięcia nn 0,4 kV zasilana ze stacji transformatorowej, która pobudowana została w 1964 r. Jeżeli chodzi o nieruchomość KW nr (...) ww. linia biegnie na długości ok. 35 m i zawieszona jest na jednym słupie żerdziowym. Jeżeli chodzi o nieruchomość KW nr (...) ww. linia biegnie w dwóch kierunkach, na łącznej długości ok. 27 m i zawieszona jest na jednym słupie żerdziowym. Przedmiotowa linia jest własnością uczestnika postępowania (...) sp. z o.o. Uczestnik do dnia dzisiejszego korzysta z przedmiotowych urządzeń. Ogłędziny urządzeń dokonywane są okresowo - raz na pięć lat, zazwyczaj bez konieczności wjazdu na teren nieruchomości.

Wysokość jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości wnioskodawców, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) wynosi 8.753,30 zł. Wysokość jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości wnioskodawców, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) wynosi 11.562 zł.

Uczestnik postępowania (...) sp. z o.o. jest następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego (...), który w wyniku komercjalizacji i kolejnych przekształceń zmienił się w (...). Ostatecznie z grupy tej został wydzielony (...) pod nazwą (...) sp. z o.o.

Wnioskodawcy podjęli próbę ustanowienia służebności przesyłu w drodze umowy z uczestnikiem postępowania, jednakże próba ta okazała się bezskuteczna.

Ustalając stan faktyczny Sąd Rejonowy uwzględnił okoliczności niesporne między uczestnikami, nadto dokumenty i inne środki dowodowe przedstawione przez uczestników, w zakresie w jakim nie były kwestionowane i nie budziły wątpliwości. Pominięte przez Sąd dokumenty i inne środki dowodowe w ocenie Sądu Rejonowego nie zawierały treści istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd I instancji wskazał, że pominął wnioski dowodowe uczestnika postępowania obejmujące zobowiązanie Archiwum Państwowego w P., Wojewody (...), Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego w P., Urzędu Miasta i Gminy W. do przedłożenia znajdujących się w posiadaniu tych podmiotów „wszelkich” dokumentów dotyczących infrastruktury uczestnika na nieruchomości wnioskodawców. Gromadzenie dowodów i ich wskazywanie wymaga inicjatywy stron. Sąd pełni rolę jedynie wspomagającą, gdy chodzi o dokumenty znajdujące się w aktach organu państwowego. Uczestnik postępowania natomiast w żaden sposób nie wykazał, że nie mógł we własnym zakresie uzyskać i przedstawić dokumentów, o których nadesłanie wnioskował, a nie jest rzeczą Sądu wyręczać uczestnika w przedstawianiu dowodów.

Za w pełni przydatne przy ustaleniu stanu faktycznego Sąd Rejonowy uznał opinie sporządzone do sprawy przez biegłego z dziedziny geodezji i kartografii oraz biegłego rzeczoznawcę majątkowego. Opinie w ocenie Sądu Rejonowego były profesjonalne, rzetelne, sporządzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. Uczestnicy postępowania nie wnieśli żadnych zastrzeżeń do opinii biegłego geodety. Co do opinii rzeczoznawcy majątkowego zastrzeżenia zgłosił uczestnik, który zarzucił, że przy ustaleniu wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności biegły niezasadnie uwzględnił ekwiwalent za obniżenie wartości nieruchomości, do czego nie był zobligowany postanowieniem dowodowym. Sąd Rejonowy uznał jednakowoż ten zarzut za bezprzedmiotowy. Podniósł, że postanowienie dowodowe nie zawierało szczegółowych wskazań co do składników wynagrodzenia ani ograniczeń przy jego ustalaniu. Zasadnie zatem biegły uwzględnił wszystkie potencjalne czynniki wpływające na wartość wynagrodzenia za ustanowienie służebności.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że oddalił wniosek uczestnika o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny elektroenergetyki, wskazując, że okoliczności, których miał on dowieźć, takie jak związek funkcjonalny między urządzeniami posadowionymi na gruncie wnioskodawców a siecią energetyczną uczestnika, częstotliwość, zakres i rodzaj czynności podejmowanych w stosunku do urządzeń na gruncie wnioskodawców, istnienie stref ochronnych, były w istocie między uczestnikami postępowania niesporne.

Sąd I instancji dał wiarę zeznaniom świadka M. S. w zakresie, w jakim wynika z nich, że przez nieruchomość wnioskodawców przebiega linia energetyczna będąca własnością uczestnika oraz w jaki sposób prowadzone są jej oględziny. Sąd wskazał, że w pozostałym zakresie zeznania świadka pominął. Świadek co prawda zeznał, że sporna linia stała już co najmniej od 1978 r., nie znał jednak daty jej wybudowania, dat modernizacji, nie był też w stanie powiedzieć, czy w związku z modernizacją zmieniono przebieg linii.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Rejonowy dokonał następujących rozważań prawnych:

Sąd Rejonowy uznał, że wniosek o ustanowienie służebności przesyłu zasługiwał na uwzględnienie, albowiem na nieruchomościach wnioskodawców położone są urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., stanowiące własność uczestnika postępowania. W ocenie Sądu I instancji spełnione zostały przesłanki z art. 305¹ § 2 k.c., uzasadniające ustanowienie służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem.

Uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia prawa służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, który jednakowoż Sąd I instancji uznał za bezzasadny. Sąd wyjaśnił, że nie budziła jego wątpliwości możliwość nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie (art. 352 § 1 k.c., art. 292 i art. 172 k.c., w zw. z art. 305⁴ k.c.), jednakże to na uczestniku spoczywał obowiązek wykazania spełnienia przesłanek zasiedzenia – w tym upływu terminów, o których mowa w art. 172 k.c., czemu uczestnik nie podolał.

Sąd podniósł, że w niniejszej sprawie bezspornym jedynie było, iż linia elektroenergetyczna przebiegająca przez nieruchomość wnioskodawców zasilana jest ze stacji transformatorowej, która pobudowana została w 1964 r. oraz że obecnie wchodzi ona w skład przedsiębiorstwa uczestnika postępowania. Niemniej uczestnik nie przedstawił żadnego dowodu potwierdzającego datę rozpoczęcia korzystania z linii przez przedsiębiorstwo przesyłowe ani stosunków właścicielskich sieci w okresie blisko 50 lat. Dokumentacja, którą przedłożył uczestnik, w tym projekt oszacowania z 1982 r. wraz z opisem technicznym oraz protokół nr (...) jest wybiórcza i fragmentaryczna, i zdaniem Sądu Rejonowego nie wynika też z niej jakikolwiek związek z nieruchomościami wnioskodawców.

Dodatkowo Sąd Rejonowy podniósł, że w niniejszej sprawie wnioskodawców chroni rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych. Zgodnie z art. 5 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym treść księgi rozstrzyga na korzyść tego, kto przez czynność prawną z osobą uprawnioną według treści księgi nabył własność lub inne prawo rzeczowe (rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych). Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że nieruchomości w dacie nabywania ich przez wnioskodawców nie były obciążone żadnymi ograniczonymi prawami

rzeczowymi. W ocenie Sądu I instancji jest to dodatkowy argument podważający zarzut zasiedzenia zgłoszony przez uczestnika.

Z powyższych względów Sąd Rejonowy uznał za nieudowodnione twierdzenia uczestnika co do upływu terminów zasiedzenia, o których mowa w art. 172 k.c..

W ocenie Sądu I instancji uczestnik dowiódł jedynie, iż przez nieruchomości wnioskodawców przebiega linia elektroenergetyczna niskich napięć oraz przekształceń podmiotowych i zmian nazw swoich i jego poprzedników prawnych. Przedłożona przez uczestnika fragmentaryczna dokumentacja oraz ogólnikowe zeznania świadka nie dowodziły tezy o nieprzerwanej eksploatacji spornej linii w sposób odpowiadający treści służebności przesyłu w okresie od lat 60 - tych ubiegłego wieku do chwili obecnej.

Z tych względów Sąd Rejonowy nie uwzględnił zarzutu zasiedzenia.

Zarzut nadużycia przez wnioskodawców prawa również zdaniem Sądu Rejonowego okazał się bezzasadny. Sąd wskazał, że właściciel nieruchomości ma prawo korzystać z rzeczy z wyłączeniem innych osób. Przepisy dają możliwość żądania ustanowienia za wynagrodzeniem służebności, jeżeli urządzenia przesyłowe przedsiębiorstwa są posadowione na cudzym gruncie. Ustanowienie tego prawa pozwoli uregulować sytuację prawną, a jednocześnie nie będzie przeszkadzać w dalszym dostarczaniu energii elektrycznej odbiorcom. Uczestnik nie prowadzi działalności charytatywnej, lecz czerpie zyski ze sprzedaży energii, w związku z tym za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego Sąd I instancji uznał nieodpłatne korzystanie z cudzej nieruchomości do celów zarobkowych.

Wskazując, że bezspornym było, iż uczestnik korzysta z nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu i że czyni to nieodpłatnie Sąd Rejonowy wskazał, że konieczne było ustalenie wynagrodzenia dla wnioskodawców za ustanowienie służebności. Wnioskodawcy pierwotnie domagali się wynagrodzenia okresowego za ustanowienie służebności, uczestnik zaś stał na stanowisku, że ewentualne wynagrodzenie należne wnioskodawcom winno być jednorazowe. Sąd Rejonowy powołując się na dominujące w orzecznictwie stanowisko uznał, że zasadnym jest ustalenie jednorazowego wynagrodzenia. W ocenie Sądu brak było szczególnych okoliczności, które przemawiałyby za ustaleniem wynagrodzenia okresowego, jak początkowo postulowali wnioskodawcy. Wynagrodzenie jednorazowe jest łatwiejsze do ustalenia niż wynagrodzenie okresowe, które z upływem czasu i zmianą szeroko pojętych stosunków gospodarczych mogłoby okazać się nieadekwatne do zmienionych realiów. Jednocześnie wnioskodawcy nie sprzeciwili się zasądzeniu wynagrodzenia jednorazowego.

W ocenie Sądu I instancji z okoliczności niniejszej sprawy wynikało jednoznacznie, że ustanowienie służebności przesyłu jest konieczne dla prawidłowego korzystania przez (...) sp. z o.o. w określonym zakresie z nieruchomości wnioskodawców. W sytuacji, gdy do ustanowienia służebności przesyłu dochodzi w trybie sądowym, jest ona ustanawiana za wynagrodzeniem. Wysokość wynagrodzenia powinna być proporcjonalna do stopnia ingerencji przedsiębiorstwa przesyłowego w prawo własności nieruchomości. Uwzględniając opinię biegłego powołanego w sprawie Sąd Rejonowy przyjął, że wartość jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości wnioskodawców, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) wynosi 8.753,30 zł, a dla nieruchomości wnioskodawców, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) wynosi 11.562 zł. W obu wskazanych wyżej wypadkach Sąd przyjął, że powierzchnia pasów służebności przesyłu uwzględnia wariant I. opinii z dnia 2 lipca 2015 r., jak bowiem wskazał biegły - czego uczestnik postępowania nie kwestionował - wskazanie przez uczestnika szerokości pasa technologicznego (wariant II. opinii) nie wynikało z żadnych norm branżowych, przepisów i dokumentów. Nadto w obu wskazanych wypadkach Sąd Rejonowy przy określeniu wysokości wynagrodzenia uwzględnił czynnik w postaci zmniejszenia wartości nieruchomości na skutek posadowienia na nich urządzeń przesyłowych. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego bowiem w ocenie Sądu nie wynikało, aby wnioskodawcy otrzymali dotychczas jakąkolwiek rekompensatę za obniżenie wartości nieruchomości albo że obniżenie wartości znalazło odzwierciedlenie w cenie nabycia. Postanowienie o ustanowieniu służebności przesyłu jest orzeczeniem konstytutywnym, tworzącym stosunek prawny, dlatego nie przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie w płatności wynagrodzenia za okres poprzedzający ustanowienie służebności przesyłu.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Rejonowy orzekł jak w punktach 1, 2, 3 i 4 postanowienia.

O kosztach postępowania (pkt 5 postanowienia) Sąd Rejonowy orzekł w oparciu o treść art. 520 § 2 k.p.c. Sąd wskazał, że interesy stron były sprzeczne, a uczestnik przegrał sprawę, więc Sąd obciążył uczestnika w całości kosztami postępowania. Na koszty zasądzone na rzecz wnioskodawców składały się: opłata od wniosku 40 zł i kwota 3.000 zł tytułem zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłych uiszczona przez wnioskodawców, tj. łącznie 3.040 zł.

O kosztach sądowych w punkcie 6. postanowienia Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. w zw. z art. 520 § 2 k.p.c. Sąd nakazał ściągnąć od uczestnika na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w S. koszty sądowe, na które składają się pokryte tymczasowo ze środków Skarbu Państwa koszty opinii biegłych.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik postępowania, zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie:

I. przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik rozstrzygnięcia, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., 229 k.p.c. 230 k.p.c. oraz 231 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz niezasadne przyjęcie, że uczestnik nie znał dokładnej daty wybudowania urządzeń i nie wykazał charakteru czynnego urządzeń od lat 60-tych, pomimo że w postępowaniu sądowym uczestnik wskazał okoliczności, w tym daty związane z posadowieniem urządzeń, zmodernizowaniem i daty zasiedzenia służebności, uczestnik w tym zakresie ma również na uwadze zeznania złożone przez świadka, które korespondują z dokumentami złożonymi przez uczestnika, a także fakt, że wnioskodawcy powyższymi okolicznościami nie zaprzeczyli, tj. żadnej z przesłanek warunkujących uwzględnienie zarzutu zasiedzenia,

2. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 230 k.p.c., 231 k.p.c. i 227 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważania zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz nie zastosowanie domniemania faktycznego, a także przekroczenie swobodnej oceny dowodów i błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, że uczestnik nie wykazał: daty objęcia urządzeń i służebności w posiadanie (tj. wskazania daty początkowej korzystania z urządzeń), od której to daty należy liczyć posiadanie prowadzące do zasiedzenia, charakteru czynnego urządzeń, choć z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że urządzenia znajdujące się na nieruchomości wnioskodawcy zostały wybudowane w latach 60-tych w czasie kiedy powstał transformator, z którego linia jest zasilana, w latach 80-tych były modernizowane kompleksowo - wymiana transformatora i linii (wynika to z przedłożonych dokumentów, pośrednio z zeznań świadków oraz z faktu, że przedmiotowa sieć jest jedyną zasilającą odbiorców w tej miejscowości i jedyną siecią nn w O. przy ul. (...)),

3. art. 233 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c., 236 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c., polegające na uznaniu, że wnioskodawcom należy się wynagrodzenie z tytułu ustanowienia służebności przesyłu, w skład którego wchodzi składnik w postaci odszkodowania za obniżenie wartości nieruchomości z uwagi na istnienie na nieruchomości urządzeń, pomimo że wnioskodawcy nabyli własność przedmiotowej nieruchomości wraz z siecią w drodze czynności odpłatnej, a zatem nieruchomość o mniejszej wartości, ponadto wnioskodawcy nie byli poszkodowanymi z uwagi na posadowienie urządzeń (ewentualnie był poszkodowany poprzednik prawny będący właścicielem w momencie budowy urządzeń),

4. art. 520 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 520 § 2 k.p.c. i nie zastosowanie art. 520 § 1 k.p.c., co skutkowało obciążeniem uczestnika kosztami postępowania w całości,

II. przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c. oraz art. 352 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. poprzez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie przedmiotowych przepisów, polegające na uznaniu, że uczestnik nie nabył poprzez zasiedzenie prawa

służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu (ewentualnie służebności przesyłu), polegającej na trwałym korzystaniu z urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomościach wnioskodawców,

2. art. 7 k.c. w zw. z art. 172 k.c. oraz w zw. z art. 352 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, które polegało na uznaniu, że domniemanie dobrej wiary działające na korzyść uczestnika zostało obalone, co skutkowało błędnym uznaniem, że uczestnik nie był posiadaczem służebności w dobrej wierze,

3. art. 6 k.c. poprzez przerzucenie na uczestnika wykazania ciężaru dowodowego, domaganie się wykazania okoliczności negatywnych, pomimo że uczestnik przedstawiając swoje stanowisko (w zakresie podniesionego zarzutu zasiedzenia, nabycia nieruchomości po obniżonej cenie) wskazał na szereg okoliczności, przedstawił dowody, co do których wnioskodawcy się nie ustosunkowali oraz w żaden sposób nie odnieśli,

4. art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1962 r. o księgach wieczystych i hipotece poprzez jego błędne zastosowanie w niniejszej sprawie i nieuwzględnienie podniesionego przez uczestnika w sprawie zarzutu zasiedzenia służebności z uwagi na rzekomą ochronę wnioskodawców rękojmnią wiary publicznej ksiąg wieczystych,

5. art. 305¹ i 305² § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 361 k.c., 362 k.c. i 363 k.c. poprzez błędną wykładnię i błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, że w skład wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu wchodzi składnik w postaci obniżenia wartości nieruchomości w sytuacji, w której wnioskodawcy nabyli prawo własności nieruchomości z istniejącą siecią, o mniejszej wartości, a ponadto wnioskodawcy nie wykazali faktu zaistnienia i wysokości ewentualnego uszczerbku (szkody).

Powołując się na podniesione zarzuty apelujący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez:

a) rozpoznanie i uwzględnienie podniesionego zarzutu zasiedzenia i oddalenie żądań wnioskodawców o ustanowienie służebności przesyłu w całości, a także zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestnika kosztów postępowania przed Sądem Rejonowym,

b) zasądzenie na rzecz uczestnika zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych,

ewentualnie o:

2. zmianę zaskarżonego postanowienia w punkcie 2. przez zasądzenie na rzecz wnioskodawców jednorazowego wynagrodzenia w kwocie nie uwzględniającej elementu w postaci odszkodowania z tytułu obniżenia wartości nieruchomości oraz za utratę możliwości zwiększenia wartości nieruchomości, tj. zasądzenie wynagrodzenia w kwocie 2.803 zł,

3. zmianę zaskarżonego postanowienia w punkcie 4. przez zasądzenie na rzecz wnioskodawców jednorazowego wynagrodzenia w kwocie nie uwzględniającej elementu w postaci odszkodowania z tytułu obniżenia wartości nieruchomości oraz za utratę możliwości zwiększenia wartości nieruchomości, tj. zasądzenie wynagrodzenia w kwocie 6.131 zł,

4. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania I-instancyjnego na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.,

5. zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestnika zwrotu kosztów postępowania za II instancję według norm przepisanych,

ewentualnie o:

6. uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawcy wnieśli o jej oddalenie oraz o zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawców kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Należało zgodzić się z apelowującym, że w okolicznościach sprawy zaistniały warunki do stwierdzenia, że doszło do zasiedzenia przez uczestnika służebności przesyłu, zaś zarzut zasiedzenia takiej służebności czynił bezzasadnym wniosek A. i R. małżonków C. o ustanowienie służebności przesyłu.

Zarzuty apelacji naruszenia prawa materialnego oraz procesowego, jak i zawarty w nich zarzut błędnych ustaleń faktycznych, w istocie zajął się, dotycząc kwestii nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie i wynagrodzenia należnego właścicielom nieruchomości w razie ustanowienia służebności.

Przed odniesieniem się do tych zarzutów przede wszystkim należało uzupełnić ustalenia faktyczne Sądu I instancji poprzez przyjęcie, że w 1964 r. została pobudowana stacja transformatorowa nr (...) (...), z której zasilana jest linia nn 0,4 kV przebiegająca przez nieruchomości wnioskodawców wymienione we wniosku inicjującym niniejsze postępowanie. Przedmiotowa linia nn istniała już w 1978 r., zaś w 1982 r. została poddana modernizacji. Z linii tej zasilani są odbiorcy przy ul. (...) w miejscowości O..

Powyższe okoliczności faktyczne wynikały z niezakwestionowanych twierdzeń uczestnika, dodatkowo znajdujących poparcie w złożonych dokumentach oraz w zeznaniach świadka M. S.. Świadek od 1978 r. pracuje w przedsiębiorstwie energetycznym – obecnie u uczestnika, wcześniej u jego poprzedników prawnych. Sieć energetyczna w miejscowości O. jest objęta zakresem jego obowiązków służbowych. Świadek miał zatem wiedzę o linii elektroenergetycznej, której dotyczy niniejsza sprawa. Świadek pamiętał, że gdy zaczął pracę w 1978 r. przedmiotowa linia już stała. Wiedział też, że była modernizowana, choć nie pamiętał daty modernizacji i wskazując, że w jej trakcie były wymieniane słupy, nie potrafił powiedzieć, czy zmienił się wówczas przebieg linii. Przywołane zeznania świadka korespondują z informacjami wskazanymi przez uczestnika w odpowiedzi na wniosek, a ponadto z dokumentami złożonymi przez tego ostatniego, a dotyczącymi modernizacji urządzeń energetycznych. Prawdą jest, że dokumentacja ta jest niepełna, co można zrozumieć zważywszy na znaczny upływ czasu (prawie 40 lat), jak i liczne przekształcenia podmiotowe (poczynając od przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w spółkę) i że nie wymienia się w niej nieruchomości wnioskodawców, niemniej jednak wynika z niej, że modernizacja była przeprowadzana w miejscowości O. w 1982 r., a obejmowała m.in. linię nn 0,4 kV. Pojawia się w jej treści - właśnie przy linii 0,4 kV - nazwa ulicy: (...) oraz stacja transformatorowa (...) znajdująca się przy tej samej ulicy (punkt V.3, punkt VIII.3 oraz mapki – k. 55, 57), a wymieniana w pismach wnioskodawcy jako zasilająca linię przebiegającą przez nieruchomości wnioskodawców, co wskazuje, że chodziło o linię nn, której dotyczy niniejsza sprawa. W apelacji uczestnik wprost oświadczył, że przy ul. (...) w O. znajduje się tylko jedna linia nn, czemu nie zaprzeczyli wnioskodawcy. Podkreślić wypada, że wnioskodawcy nie kwestionowali złożonych przez uczestnika dokumentów, nie podważali zeznań świadka ani też twierdzeń uczestnika. Wynika zaś z nich, przy łącznym rozważeniu, że sporna linia istniała najpóźniej w 1978 r., zaś zmodernizowana została w 1982 r. i w takim kształcie stoi oraz jest eksploatowana aż do czasów obecnych.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie Sądu Okręgowego zarzut apelacji kwestionujący jako błędne stanowisko Sądu I instancji, iż uczestnik nie wykazał daty rozpoczęcia posiadania, prowadzącego do zasiedzenia i że nie nabył przez zasiedzenie służebności przesyłu, był zasadny. Początek biegu zasiedzenia służebności należało przyjąć na 31 grudnia 1982 r. (wobec braku dokładniejszych danych co do okresu przeprowadzenia modernizacji w 1982 r.). Linia co prawda istniała już w 1978 r., jednakże nie można jednoznacznie stwierdzić, czy modernizacja przeprowadzana w 1982 r. zmieniła przebieg linii, wobec tego, jak i mając na uwadze stanowisko samego uczestnika, który wskazywał jako początek biegu zasiedzenia rok 1982, należało taką właśnie datę przyjąć do obliczenia terminu zasiedzenia służebności przesyłu.

Sąd Rejonowy, jak i wnioskodawcy w odpowiedzi na apelację skupiali się na kwestii niewykazania daty rozpoczęcia korzystania z urządzenia przez przedsiębiorstwo energetyczne.

W związku z tym Sąd Okręgowy zauważa, że w orzecznictwie prezentowane jest stanowisko, iż już z zajęciem przez przedsiębiorcę oznaczonej części nieruchomości i rozpoczęciem prac związanych z wznoszeniem urządzeń służących do przesyłania energii należy wiązać początek biegu terminu do zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jak i służebności przesyłu – nie zaś dopiero z momentem oddania urządzenia przesyłowego do eksploatacji czy z rozpoczęciem korzystania z niego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18.08.2017 r., (...); z dnia 24.05.2013 r., (...); z dnia 06.09.2013 r. V CSK 440/12, LEX nr 1391378; wyrok Sądu Apelacyjnego w G. z dnia 27.03.2014 r., V ACa 103/14, LEX nr 1489055). Niezależnie od tego Sąd Okręgowy stwierdza, że w przedmiotowej sprawie nie zaistniały okoliczności wskazujące na to, iż linia nn przebiegająca przez nieruchomość wnioskodawców, po jej wybudowaniu nie została włączona do sieci i nie była eksploatowana w ramach działalności polegającej na przesyłaniu energii elektrycznej – wręcz przeciwnie, wynikający z materiału dowodowego fakt istnienia linii już w 1978 r. i jej modernizacji w 1982 r., dostarczanie tą linią energii do budynków przy dwóch ulicach w miejscowości O., nadto dokonywanie przeglądów linii wskazują, że linia była użytkowana jako element sieci. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 grudnia 2012 r., (...), istnieje związek techniczny i gospodarczy pomiędzy elementami sieci energetycznej, do których niewątpliwie należą linie energetyczne, utrzymujące je słupy, stacje transformatorowe i inne urządzenia. Po wybudowaniu stanowią składnik przedsiębiorstwa włączony do sieci. Jeżeli zatem przedsiębiorstwo energetyczne funkcjonuje i prowadzi działalność gospodarczą polegającą na przesyłaniu energii elektrycznej, to korzysta z urządzeń stanowiących sieć energetyczną, łącząc je z innymi elementami instalacji.

Zgodnie z art. 292 k.c. do zasiedzenia służebności stosuje się odpowiednio przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie. W świetle zaś art. 172 § 1 i 2 k.c. nabycie własności nieruchomości przez zasiedzenie jest uzależnione od samoistnego posiadania nieruchomości przez określony tam czas, którego długość zależy od tego, czy posiadanie nieruchomości zostało uzyskane w dobrej, czy też złej wierze. Na gruncie art. 292 k.c. odpowiednikiem „posiadania nieruchomości” jest posiadanie służebności przejawiające się w korzystaniu w zakresie i w sposób, w jaki czyniłaby to osoba mająca prawo służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, czy służebności przesyłu. Sąd Okręgowy zauważa, że posiadanie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jak i służebności przesyłu, jest posiadaniem zależnym (art. 336 k.c.). Chodzi w tym wypadku o władanie przez przedsiębiorstwo przesyłowe cudzym gruntem w zakresie niezbędnym do korzystania z urządzenia przesyłowego - w takim zakresie i w taki sposób, jak by to czyniła osoba, której przysługuje ograniczone prawo rzeczowe (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 lutego 2015 r., (...) oraz postanowieniu z dnia 13 stycznia 2016 r., (...)). Do zasiedzenia służebności nie ma zastosowania wymaganie posiadania samoistnego – przepisy o posiadaniu rzeczy stosuje się do posiadania służebności, zgodnie z art. 352 § 2 k.c., tylko odpowiednio (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2006 r., (...); postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11.02.2010 r., (...)).

W okolicznościach niniejszej sprawy należało przyjąć, że od 31 grudnia 1982 r. na nieruchomości wnioskodawców istniała linia elektroenergetyczna, która była wykorzystywana przez przedsiębiorstwo przesyłowe dla realizacji przesyłu energii elektrycznej. Tym samym - w zakresie niezbędnym dla eksploatacji linii - miało miejsce korzystanie przez przedsiębiorstwo przesyłowe z nieruchomości, na której została ona posadowiona. Przedmiotowa linia stanowiła trwałe i widoczne urządzenie (w rozumieniu art. 292 k.c.), co wobec faktu, że była i jest to linia napowietrzna, nie może budzić żadnych wątpliwości. Korzystanie z nieruchomości objętej wnioskiem, związane z eksploatacją urządzenia przesyłowego, odpowiadało korzystaniu w zakresie i w sposób, w jaki czyniłaby to osoba mająca prawo służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, a następnie służebności przesyłu, co wskazuje na posiadanie takiej służebności (art. 352 k.c.).

Należało przyjąć, że posiadanie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a następnie służebności przesyłu, miało charakter nieprzerwany. Sąd Okręgowy kierował się domniemaniem ciągłości posiadania ustanowionym przez art 340 k.c., którego w przedmiotowej sprawie nie podważono. Posiadanie to, bez żadnych

przerw, wykonywane było najpierw przez kolejne przedsiębiorstwa państwowe. Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wskazał na przedsiębiorstwo państwowe (...) w P., przy czym dodać należy, mając na uwadze niekwestionowane wyjaśnienia uczestnika zawarte w odpowiedzi na wniosek i dołączoną kserokopię postanowienia z 24 czerwca 1982 r. (k. 36), że przed tym przedsiębiorstwem było jeszcze przedsiębiorstwo państwowe (...) w P., w skład którego wchodził – wówczas jako jednostka organizacyjna – (...). Było to posiadanie państwowe, a więc na rzecz Skarbu Państwa, z uwagi na obowiązującą pod rządami art. 128 k.c. w brzmieniu do 31 stycznia 1989 r. zasadę jednolitej własności państwowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2015 r., (...); z dnia 12 lutego 2015 r., (...); z dnia 13 lutego 2015 r., (...)). Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny zniesiona została zasada, że jedynie Skarbowi Państwa może przysługiwać prawo własności mienia państwowego, w wyniku czego państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. Zmiana art. 128 k.c. dokonana tą ustawą nie spowodowała jednak przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym - z mocy przepisów kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych - uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie tej ustawy. Dopiero w dniu 5 grudnia 1990 r. prawo zarządu istniejące po stronie państwowych osób prawnych w stosunku do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy przekształciło się z mocy prawa z tym dniem w prawo użytkowania wieczystego w rozumieniu kodeksu cywilnego, natomiast w odniesieniu do budynków, innych urządzeń i lokali znajdujących się na tych gruntach - w prawo własności. Co do innych składników majątku ogólnonarodowego, oddanych w zarząd, przedsiębiorstwa państwowe zostały uwłaszczone w dacie wejścia w życie art. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. nowelizującej ustawę o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. 1991.2.6) – czyli w dniu 7 stycznia 1991 r. Zatem od daty 7 stycznia 1991 r. przedsiębiorstwo państwowe – w okolicznościach niniejszej sprawy (...) w P. (utworzony z dniem 1 stycznia 1989 r.) – stało się właścicielem linii przesyłowej na nieruchomości wnioskodawców, która dotychczas pozostawała w jego zarządzie i od tej daty korzystając z przedmiotowej linii wykonywało samodzielnie we własnym imieniu i na własny rachunek posiadanie służebności. W dalszej kolejności posiadanie służebności wykonywały wymienione w ustaleniach faktycznych Sądu Rejonowego spółki, które kolejno władały rzeczoną linią elektroenergetyczną – powstała z przekształcenia (...) pod nazwą (...) SA (od 12 lipca 1993 r.) – której nazwa ulegała zmianie najpierw na (...) (od 17 grudnia 2002 r.), następnie na (...) SA (od 23 września 2004 r. do 30 czerwca 2007 r.), a w dalszej kolejności (od 30 czerwca 2007 r.) uczestnik, który nabył przedmiotową linię od (...) SA jako element zorganizowanej części przedsiębiorstwa służącej dystrybucji energii elektrycznej (w tym linie kablowe i napowietrzne). Podkreślić należy, że uczestnik w odpowiedzi na wniosek przedstawił ciąg podmiotów będących posiadaczami służebności, wskazując też na ich przekształcenia prawne, które doprowadziły do obecnego uczestnika postępowania, co poparł dokumentacją obrazującą ich tworzenie. Wnioskodawcy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym tych twierdzeń nie kwestionowali, nie podnosili, że inne podmioty wykonywały posiadanie i jakie (art. 230 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Również takich zarzutów nie podniesiono i nie wykazano w postępowaniu apelacyjnym. Wskazanie uczestnika jako podmiotu, na rzecz którego wnioskodawcy domagali się ustanowienia służebności, też pośrednio potwierdza wskazaną przez uczestnika kolejność i sposób obejmowania urządzenia elektroenergetycznego we władanie.

Niezrozumiałe w świetle materiałów zebranych w sprawie i powyższych rozważań było stanowisko Sądu Rejonowego, że uczestnik nie przedłożył w sprawie żadnego dowodu stosunków właścicielskich sieci w okresie blisko 50 lat.

Ponieważ do zasiedzenia służebności stosuje się odpowiednio przepisy o nabyciu przez zasiedzenie własności nieruchomości, nie może budzić wątpliwości, że chodzi również o art. 176 k.c. Niewątpliwie istnieje więc możliwość doliczenia do terminu zasiedzenia posiadania poprzednika, jeżeli wnioskodawca i poprzednik władali cudzą nieruchomością w granicach służebności i gdy nastąpiło przeniesienie posiadania (art. 348 k.c.).

W orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, że w przypadku posiadania w granicach służebności przesyłowej (gruntowej o treści służebności przesyłu, jak i służebności przesyłu) wydanie rzeczy, o którym mowa w art. 348 k.c. polega na przejściu przedsiębiorstwa przesyłowego, bez sprzeciwu poprzednika, którego użyteczność jest zwiększana przez korzystanie z cudzej nieruchomości. Przyjmuje się, że przejście w ten sposób posiadania jest czynnością faktyczną, niemniej może to nastąpić, aby mogło mieć miejsce doliczenie posiadania poprzednika, tylko bez jego

sprzeciwu. Stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 stycznia 2016 r., (...) oraz w postanowieniu z dnia 15 listopada 2016 r., (...). Podobnie Sąd Najwyższy przyjął w postanowieniu z dnia 15 grudnia 2016 r., (...) („jest zrozumiałe, że wraz z następstwem prawnym kolejnych przedsiębiorców energetycznych przenoszone było na nich posiadanie mienia poprzedników, w tym infrastruktury przesyłowej Zarzut dotyczący braku przeniesienia posiadania służebności przez poprzednika prawnego uczestnika jest w ogóle niezrozumiały, gdyż przeniesienie to ma miejsce jako zdarzenie faktyczne”).

W okolicznościach niniejszej sprawy przyjąć należało, że posiadaczem przedmiotowej linii był od momentu jej modernizacji w 1982 r. Skarb Państwa, następnie od 7 stycznia 1991 r. przedsiębiorstwo państwowe (...) w P., a w dalszej kolejności spółka akcyjna, w którą je przekształcono w wyniku prywatyzacji - ta spółka (której firma ulegała w międzyczasie zmianom) była posiadaczem służebności aż do 30 czerwca 2007 r., po czym zbyła rzeczoną linię jako urządzenie służące dystrybucji prądu, uczestnikowi. Uczestnik zaczął wówczas korzystać z linii dla przesyłu prądu i tym samym z gruntu wnioskodawców, na którym linia jest posadowiona, co ma miejsce do dziś i jest podstawą żądania ustanowienia służebności właśnie na jego rzecz. Powyższe w świetle przywołanych wcześniej rozważań podpadało pod hipotezę normy wynikającej z art. 176 § 1 k.c. w zw. art. 292 k.c. Przekształcenia własnościowe przedsiębiorstwa, w tym związane z uwłaszczeniem oraz z prywatyzacją, a następnie ze zbyciem zorganizowanej części przedsiębiorstwa, skutkowały również sukcesją generalną stanów faktycznych i roszczeń związanych z posiadaniem. Tym samym uczestnik postępowania mógł doliczyć do czasu, przez który sam posiadał, posiadanie poprzedników.

Sąd Okręgowy stoi przy tym na stanowisku, że przed wprowadzeniem do Kodeksu cywilnego instytucji służebności przesyłu (czyli przed 3 sierpnia 2008 r.) mogło mieć miejsce zasiadywanie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu i że w związku z tym dopuszczalne jest doliczanie okresu występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności. Sąd Okręgowy podziela stanowisko wyrażone w tym zakresie przez Sąd Najwyższy, który wskazał, że konstrukcja prawna służebności przesyłu wprowadzona z dniem 3 sierpnia 2008 r. w art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. została ukształtowana z jednoznaczną intencją potwierdzenia dotychczasowej praktyki orzeczniczej, która konsekwentnie przyjmowała możliwość ustanowienia na nieruchomości służebności gruntowej, pozwalającej na korzystanie ze znajdujących się na niej urządzeń przesyłowych. Pierwotnie orzecznictwo dopuszczało taką możliwość w stosunkach pomiędzy właścicielami nieruchomości sąsiednich (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1965 r., (...) oraz z dnia 30 sierpnia 1991 r., (...)). W późniejszym okresie, gdy przedsiębiorstwa przesyłowe, w związku z odstąpieniem od zasady jedności własności państwowej, stały się samodzielnym podmiotem praw rzeczowych i zaczęły dążyć do uregulowania swoich stosunków własnościowych, Sąd Najwyższy dopuścił również posługiwanie się, dla uregulowania stosunków pomiędzy właścicielem nieruchomości a przedsiębiorstwem przesyłowym, służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Kluczowe znaczenie dla ukształtowania się tego poglądu miały uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 17 stycznia 2003 r., (...) oraz z dnia 7 października 2008 r., (...) (Biul. SN 2008, nr 10, s. 7). Przyjęto w nich, że możliwe jest nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej o cechach odpowiadających służebności przesyłu, uregulowanej następnie w art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. Dla analizowanego zagadnienia prawnego szczególnie istotne znaczenie ma druga z tych uchwał, w której posłużono się określeniem „służebność odpowiadająca treści służebności przesyłu” oraz dopuszczono nabycie jej przez zasiedzenie na rzecz przedsiębiorcy. Stanowisko to było zgodnie podzielane w późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2011 r., (...), wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2008 r., (...), postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lipca 2012 r., (...), z dnia 18 kwietnia 2012 r., (...) oraz z dnia 6 lipca 2011 r., (...) B. (...), nr 11, z dnia 13 lutego 2015 r., (...) i z dnia 10 listopada 2017 r., (...)). Sąd Najwyższy podkreślił, że praktyka ukształtowana wspomnianymi uchwałami Sądu Najwyższego miała ze swej natury charakter interpretacyjny. Jej celem i rezultatem było ustalenie treści norm prawnych - przepisów o służebnościach gruntowych - w odniesieniu do stanów faktycznych związanych z urządzeniami przesyłowymi. Biorąc pod uwagę konstytucyjne kompetencje władzy sądowniczej praktyka ta miała więc charakter rekonstrukcyjny (odtworzając treść norm prawnych wynikających z przepisów), nie polegała zaś na tworzeniu prawa i nie naruszała zasady numeru clausu ograniczonych praw rzeczowych. Z perspektywy systemu prawa wprowadzenie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. oznaczało więc przede wszystkim uszczegółowienie treści przepisów prawa

i nie wiązało się z wprowadzeniem nowych norm prawnych, które znacząco odbiegałyby od norm obowiązujących już wcześniej w ramach ogólnej regulacji służebności gruntowych.

Tym samym przed wprowadzeniem do Kodeksu cywilnego instytucji służebności przesyłu (czyli przed 3 sierpnia 2008 r.) mogło mieć miejsce zasiadywanie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, a posiadanie takiej służebności mogło być doliczone do posiadania służebności przesyłu po wejściu w życie art. 305¹-305⁴ k.c.

Odnośnie wymaganego okresu posiadania służebności, Sąd Okręgowy miał na uwadze ustanowione w art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary, które wiąże sąd dopóki strona, przeciw której domniemanie to działa, nie wykaże istnienia złej wiary (art. 234 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.). Jednak na sądzie spoczywa obowiązek rozpoznania wszystkich prawnomaterialnych aspektów sprawy, który obejmuje także ocenę, czy zebrany materiał nie prowadzi do wniosków odmiennych niż te, które nakazywałyby przyjąć domniemanie dobrej wiary.

Powszechnie przyjmuje się, iż dobra wiara polega na usprawiedliwionym w danych okolicznościach przekonaniu posiadacza, że przysługuje mu takie prawo, jakie faktycznie wykonuje. W tym ujęciu dobrą wiarę wyłącza nie tylko świadomość braku uprawnienia, ale też brak takiej świadomości spowodowany niedbalstwem.

Odnosząc przytoczone uwagi do okoliczności przedmiotowej sprawy Sąd Okręgowy zauważa, że niewątpliwie urządzenie w postaci linii elektroenergetycznej zostało postawione przez posiadacza służebności na cudzym gruncie, z którego posiadacz następnie korzystał. Nie miał na to zgody właściciela nieruchomości (takiej zgody nie wykazano), z czego musiał sobie zdawać sprawę, nie zostało też udowodnione zaistnienie innych tego rodzaju okoliczności, które mogłyby usprawiedliwiać przekonanie posiadacza, iż korzysta z cudzej nieruchomości w sposób zgodny z prawem służebności. Przemawiało to za przyjęciem złej wiary posiadacza służebności.

Terminy zasiedzenia służebności określa art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 292 k.c. W dniu 31 grudnia 1982 r., gdy rozpoczął się bieg zasiedzenia służebności, terminy zasiedzenia wynosiły: 10 lat w przypadku dobrej wiary i 20 lat przy złej wierze. Zważywszy na okoliczność, że termin 20-letni, a taki należało rozważać w niniejszej sprawie, upływał w 2002 r., a zatem nie zakończył się przed 1 października 1990 r., tj. przed wejściem w życie zmian dokonanych ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz.U.1990.55.321), która wydłużyła terminy zasiedzenia, należało ostatecznie stosować w przedmiotowej sprawie nowe terminy zasiedzenia, określone ww. ustawą. Zgodnie bowiem z art. 9. ustawy zmieniającej z dnia 28 lipca 1990 r., do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się od tej chwili przepisy niniejszej ustawy; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., (...)). Wspomniana ustawa wydłużyła termin zasiedzenia w przypadku złej wiary posiadacza do 30 lat. Mając zatem na uwadze taki termin, należało przyjąć w niniejszej sprawie, że uczestnik zasiedział służebność przesyłu z dniem 31 grudnia 2012 r.

Powyższe prowadziło do wniosku, że zarzut zasiedzenia przez uczestnika służebności przesyłu był zasadny. Zważywszy złą wiarę, przyjmując początek biegu zasiedzenia na dzień 31 grudnia 1982 r., zasiedzenie nastąpiło z dniem 31 grudnia 2012 r. Tym samym słuszne okazały się zarzuty apelacji dotyczące naruszenia przepisów prawa procesowego i materialnego, które podważały stanowisko Sądu I instancji w kwestii zgłoszonego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia.

Wypada jeszcze zauważyć, że rozważania Sądu I instancji o bezzasadności zarzutu zasiedzenia z uwagi na działanie rękojmi ksiąg wieczystych były o tyle bezprzedmiotowe, że do zasiedzenia doszło, gdy wnioskodawcy byli już właścicielami nieruchomości. Stąd też okoliczność, że na datę nabycia przez nich własności nieruchomości, w księgach wieczystych dla nich prowadzonych nie były ujawnione żadne obciążenia służebnością, nie miała znaczenia dla możliwości podniesienia i zasadności zarzutu zasiedzenia.

Zasadność zarzutu zasiedzenia przesądzała o bezzasadności żądania ustanowienia służebności przesyłu na rzecz uczestnika. Uczestnik dysponuje już bowiem tytułem prawnym upoważniającym go do korzystania z nieruchomości wnioskodawców na potrzeby posadowienia i eksploatacji urządzenia przesyłowego. Skutkowało to koniecznością

zmiany zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie wniosku o ustanowienie służebności, o czym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W świetle powyższego nie było celowe odnoszenie się do tych zarzutów apelacji, które dotyczyły wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności. Były one bezprzedmiotowe w sytuacji uwzględnienia zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu.

Konsekwencją oddalenia wniosku była zmiana rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za I instancję. Sąd Okręgowy uznał, że podstawę dla orzeczenia o kosztach w niniejszej sprawie winien stanowić art. 520 § 3 k.p.c. W postępowaniu nieprocesowym zasadą jest, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie - art. 520 § 1 k.p.c. Reguła ta doznaje jednak ograniczeń w sytuacjach określonych w art. 520 § 2 i § 3 k.p.c. W niniejszej sprawie, zważywszy na okoliczność, że interesy uczestników były niewątpliwie sprzeczne - wnioskodawcy domagali się ustanowienia służebności za wynagrodzeniem, uczestnik zaś oddalenia wniosku z uwagi na zasiedzenie służebności przesyłu - przy czym wniosek o ustanowienie służebności okazał się bezzasadny, zaistniały warunki do obciążenia wnioskodawców kosztami postępowania w całości. Szczegółowe wyliczenie tych kosztów Sąd pozostawił referendarzowi sądowemu - na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., przy ustaleniu, że koszty zastępstwa prawnego należne są w stawce minimalnej.

Również o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c., mając na uwadze wspomnianą wyżej sprzeczność interesów i uwzględniając wynik postępowania w instancji odwoławczej, tj. uwzględnienie apelacji w całości. Z tego względu kosztami postępowania apelacyjnego Sąd obciążył wnioskodawców, zasądzając od nich na rzecz uczestnika kwotę 240 zł, na którą złożyło się wyłącznie wynagrodzenie pełnomocnika uczestnika ustalone na podstawie § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. 2015.265).

Michał Wysocki Paweł Soliński Anna Paszyńska-Michałowska